

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

I

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

בראשית ה ו

תרגום אשכנזי גז

וּמַעֲצָבוֹן יְדִינוּ מִן הַאֲדָמָה
 אֲשֶׁר אֶרְדָּה יְהוָה: ל וַיְחִי לְמֹד
 אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נַח חֲמִשׁ
 וַתִּשְׁעִים שָׁנָה וַחֲמִשׁ מֵאֹת
 שָׁנָה וַיִּזְרַד בָּנִים וּבָנוֹת:
 65 וַיְהִי כָּל־יְמֵי־לְמֹד שִׁבְעַ
 וּשְׁבַע־עִים שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיָּמָת: ס לִב וַיְהִי־
 נָח בֶּן־חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
 וַיִּוָּלַד נֹחַ אֶת־שֵׁם אֶת־חָם
 וַאֲת־יָפֶת: ו א וַיְהִי

אונד בייא דער מיהועלוגקיים
 אונזערער האנדארבייט אויף
 דעם ערדרייך דאן דער
 עוויגע פֿערפֿלֿוכט האַט:
 (ב) נאָך דעם ער נח געצייגט,
 לעכטע לסך פֿינף
 הונדערט פֿינף אונד ניינציג
 יאהרע אונד צייגט זאָרענע
 אונד טאַכטער: (א) אַלֿו
 אַללע לעכענז יאהרע לסלֿו
 וואָרען זיבען הונדערט אונד
 זיבען אונד זיבענציג, שטאַרב
 ער: (ב) נח וואָר פֿינף
 הונדערט יאהרע אַלט, אונד
 צייגטע שם חם אונד יפת:
 ו א (א) אַלֿו נון

תרגום אונקלוס

רשי

ומלאות ידנא מן אדעא די למיה נ:
 (ב) ונחא למך בתר האוליד נת נח
 חמש מאה ותשעין וחמש שנין
 ואוליד בנין ובנין: (א) והו כל יומי
 למך שבע שבע ושבעין ושבע שנין
 ומית: (ב) והנה נח בר חמש מאה
 שנין ואוליד נח נת שם נת חם ונת
 יפת: ו (א) והנה בר
 וכו' • בנראשית רבה: ו (ב) בנהאלהים • בני השמים והשופטים, דבר

מנחם: (א) בן חמש מאות שנה • א"ר יוחן
 מה טעם כל הדורות הולידו לק' שנה חיה
 לחמש מאות אשר הקב"ה אס רשעי' הם יאבדו
 במים ורע לכדיק זה ואם נדיקים הם חטריק
 עליו לעשות תיבות הרבה כגז את מעיינו
 ולא הוליד עד חמש מאות שנה כדי שלא יהא
 יפת הגדול שבענין ראוי לעונשין לפני המנוול
 דכתיב כי הנער בן מאה שנה ימות (ישעי'
 ס"ה) ראוי לעונש לעתיד וכן לפני מתן תורה:
 את גס את חם ואת יפת • והלא יפת
 הגדול הוא אלא בתחלה אתה דורש את שהוא
 נדיק ונולד כשהוא מהול ושאברהם יצא ממנו
 דבר

באור

ובן הי' כי על ידו נתקיים העולם, גם הוא הי' איש האדמה כי קן כתוב, והנה ינחמונו
 מרבו נחם ולא נוח אך הוא קרוב לעניינו כי הנחמה היא מנוחה מן הענבן, ודרך העברי'
 בשעת לשמור העעמי ולא המלות, כמו ירבעל שנקרא לפעמים ירבעת שהטעם אחד לפי
 שהנעל יכונה גם כגם נוסת: ומעצבון ידינו, עניינו העמל והיעישה, וכתב רש"י ז"ל
 שנת הכין להם כלי מחרושה ועל זה אמרו זה ינח מעט את ענבון ידינו, וזה לשון ינחמונו,
 ולדעתו א"כ שמרו בזה השם גם המלות כראוי:
 ו (א) החול, לשון תחלה, והוא ינבנין הפעיל מפעלי הכפל: לרב, מקור ינבנין
 (1) ח א ו 8 קל

כִּי־יִהְיֶה הָאָדָם לְרֹב־עַל־פְּנֵי
 הָאָדָמָה וּבָנֹת יִלְדוּ לָהֶם :
 ב וַיִּרְאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים אֶת־
 בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה
 וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל־אֲשֶׁר
 בָּחָרוּ : ג וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־
 יִדון

גון ראו מענשליכע געשלעכט
 אנפֿינג זיך צו פֿערמעררען
 אויף עררען , אונד זייהנען
 טאכטער געכאָהרן וואוררען :
 (ב) דאָ זאָהען דיא גאטליכע
 מענשען דיא טאכטער רעו
 געמיינען מאַנו דאָס זיא שעהן
 וואָרען , אונד גאמען זיך
 ווייבער , וועלכע זיא זיך
 ערוועהלטען : (ג) דאָ שפראך
 דער עויגע מיין

תרגום אונקלוס

רש"י

כִּד שְׂרִיאוּ בְנֵי אִנְשָׁא לְמַסְגֵּי עַל אִפִּי
 אֲרַעא וּבְנֵתא אֲתִילִידוּ לְהוֹן : (ב) וְחָזוּ
 בְנֵי רִבְרִבָּא יֵת בְּנֵת אִנְשָׁא אָרִי שְׂפִירָן
 אָנוּן וְנָסִיבוּ לְהוֹן נָשִׁין מִכָּל־דִּי
 אֲתַרְעִיאוּ : (ג) וַאֲמַר יי לֹא יִתְקִים
 לֹא יִתְרַעַס וִירִיב רִחִי עֲלֵי
 גִבְרִי

דבר אחר בני האלהים , הם השדים
 ההולכים בשליחותו של מוקוס אף הם הי'
 מתערבים בהם . כל אלהים שבמקרא לשון
 מרות זה יוכח אתה תהיה לו לאלהים (שמות
 ד) . ראה נתתיך אלהים (שמות ז') : כי
 טובות הנה יאמר רבי יודן ענת כתיב כשהיו
 מטיבין אותה מיקושט' ליכנס לחופ' היה גדול
 ככנס וכו' חלה : מכל אשר בחרו אף
 בעולת בעל אף הזכר והבהמה : (ג) לא

באור

הקל מהכפולים : (ב) ויראו בני האלהי' את בנות האדם , אונקלס תרגם בני
 רברבי' ית בני אכשא , ויתכן שהיו בני אדם נימי' ההם נחלקים לשתי כתות , הכת האחת
 טולדו מאדם וזוה בדמות אלהים , בשלמות גדולה מן הגונה והחזק , והם הולידו בנים
 רבי' ככתוב ויולד בנים ובנות , והיו חכמים ומשכילים וכל עניניהם מסודרי' ע"פ החכמה
 והקבלה שנידיהם , ועל זה נקראו בני האלהי' , לפי שזמרו דרך ה' המקובל אצלם וגם
 יד הבחינה היתה אתם לקרנם אל עבודת האל ית' , והכת השנית היו מבני בנים של אלו
 שטולדו אחר שהחל לעבוד ע"ז , חדל מהשכיל לפנות , והיו בני אדם אובדי ענות שוכחי
 הישוב ותיקן הקבון , שוכני מדברות תחת חרולים ובמערים ובנקיקי סלעים , כפראים
 וחיות היער ולחלה ילדו בנות , וכאשר ראו בני האלהי' את בנות האנשי' האה הכקראים
 בני האדם כי טובות הנה , ר"ל יפות , גברה יד יצרם עליהם , עזבו מעלתם הנכבדה ,
 ולקחו להם נשי' דרך חנם מכל אשר בחרו , גם באו דרך זנות אל בנות האדם פקותי
 המעלה ולא נודע הדבר עד שזולדו להם בנים ויכירו כי אינם מבני שאר האנשי' רק מאו
 טולדו שהיו גדולים וחזקי' בטבעם , אבל נופלי' מאבותם בגונה וחס , כלשון לא נכל אכבי
 מכס (איוב י"ב ג') , וע"ז נקראו נפילים , והמה גבורי' כנגד שאר בני האדם : (ג) לא
 ידון , י"א שראו נדון מלאן וישב חרבו אל נדנה (ד"ה א' כ"א כ"ז) , שהגוף לרוח כנזן
 והעד אתכרית רוחי אבא דניאל בנו נדנה (דניאל ז' ט"ו) , וראוי להיות ידון כלם יגוש ,
 רק שאל הנח תמורת הדגש כמו ויוד יעקב ניד (בראשית כ"ה כ"ט) , שראוי
 להיות ויוד או ויוד , כ"כ רד"ק בשרש דון ושרש נדון , ולדעת ראב"ע יתכן
 להיות משרש דון וענובו נדן כאשר מנחנו אס יעלה לשמים שיאו (איוב כ'
 ו) , שראו שז ועניבו כמו נשא , וראוי להיות ידון באורק , ואולם מנאטוהו גם בתולס
 כיש

בראשית ו

תרגום אשכנזי נח

יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשָׁנָה
הַיְוֵה בֶשֶׁר וְהָיוּ יָמָיו מִצֵּמֶה
וְעֵשְׂרִים שָׁנָה: ד הַנְּפֹלִים הָיוּ
בְּאֶרֶץ בִּימֵי־הַהֵם וְגַם אַחֲרָיִם
כִּן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הַאֱלֹהִים
אֶל-בְּנוֹת הָאָדָם וַיֵּלְדוּ לָהֶם

מיון גייזט ווירד ניכט איממער
אין דעם מענשען שטרייטען,
דיא ווייל ער דאך פלייש אויך
איזט, עז זאללען זיכער זיינע
פֿריוטמאגע נאך זיין הונדערט
אונד צוואנציג יאהר: (ד) דיא
ריוען ווארען דאמאלו אויך
דער ערדע, זא וואר עז אויך
נאך הער, ווייל דיא געטליכע
מענשען קאמען צו דען
טאָטערן דען געמיינען
דיוען

מאננען אונד דיוען זייהנען געבאהרען:

תרגום אונקלוס

רש"י

יִתְקַיֵּם כִּדְבַר פִּי־שָׂא הַדִּין קִדְמֵי לְעֹלָם
בְּדִיל דְּהַאָנוּן בְּשָׂרָא וְעוֹבְרֵי הוֹן בִּישָׂא
אַרְבָּא יְהִיב לְהוֹן מֵאָה וְעֵשְׂרִין שָׁנִין
אַם יתובון: (ד) גִּבְרִיא הָיוּ בְּאֶרְעָא
בִּיּוֹמֵי הָאָנוּן וְאַף כִּתְרַן בְּוֵי יַעֲלֹן
בְּנֵי רִבְרִבָּא לְבִגְתֵי אִנְשָׂא וַיֵּלְדִין
מִנְהוֹן אָנוּן

בשביל האדם: לעולם. לאורך ימים הנח
רוחי כדון בקרני אס להשחית ואס לרחם לא
יהיה מדון זה ברוחי לעולם כלומר לאורך
ימים: בשגס הוא בשר. כמו בשגס בסטול
כלומר בשביל שגס זאת בו שהוא בשר ואעפ"כ
אינו נכבד לפני ומה אס יהיה אס או דבר
קשה. כיונא בו עד שקמתי דבורה (זופטי'
ה') כמו שקמתי. וכן שאתה מדבר עמי,
(ש ו') כמו שאתה אף בשגס כמו בשגס:
והיו ימיו וגו'. עד ק"כ שנה אחר כך להם
אפי ואס לא ישובו אביא עליהם מנבל. וא"ת
אין מוקדם ומאוחר בתורה כבר היתה הגזיר'
וכן מנינו בסדר עולם. יט מדרשי אנדה
(ד) הנפלים. על שם שנפלו והפילו את
בנימם

באור

כמו ושב העפר (קהלת י"ב ז'), והפירוש לא יהי רוחי באותו כדן שהוא הגוף לעולם לא
אזכירו ממנה, וי"א שהוא מגזרת דין כי הרוח דין בגוף, והנכון כפי' ר' יהודה חיוג
ורד"ק בשם אביו שהוא משרש דין מלשון מריבה כמו יגרה מדון (משלי ט"ו י"ח וכ"ח כ"ה
וכ"ט כ"ב), בפלס מלון משרש לון, ובאורו לא יהי עוד רוחי העליונה אשר נפתתי באדם
תמיד במריבה ומדון עם הבשר, בשגס הוא בשר, כמו לפי שהוא גם בשר ואינו רוח עליון
לבד, כי אס מורכב מנשר ורוח, והש"ן פתוח כמו שלמה אהי' (שיר א' ז'), שקמתי
דבורה (זופטי' ה' ז'), ונגזר מן אשר, והמלה מורכבת כאלו יאמר בעבור אשר גם בשר
הוא, ומתורגס בל"א (דיא ווייל ער דאך פלייש אויך איזט): והיו ימיו מאה ועשרים
שנה, אקבע לו זמן ק"כ שנה, אס ישובו אקיי' אותם בעולם, ואס לאו אכלה אותם,
וכן ת"א ארכא יהיננא להון מאה ועשרין שנין אס יתובון: (ד) הנפלים היו בארץ
בימים ההם, הכוונה שהיה זה בדורות הראשונים אשר היו נקראים בני האלהים
בהיותם בתכלית השלימות שולידו עם צנות האדם הנפילים ההם, וגם אחרי כן, כי
הנפילים ההם ענמם הולידו נפילים כמותם, והם הגבורים אשר מעולם אנשי השם, כי
האנשים אשר המנובל כאשר ידאו גבורים זכירו אלה, ויאמרן כבר היו גבורים כאלו לעלמימים

הָמָה הַגְּבֵרִים יֵאָשֶׁר מֵעוֹלָם

מפסיד

אֲנָשֵׁי הַשָּׁמַיִם :

הַיְיָ יִרְאֶה יְהוָה כִּי רַבָּה רָעַת

הָאָדָם בְּאֶרֶץ וְכָל יֶצֶר

מִחַשְׁבֹּת לִבּוֹ רָק רַע פֶּרֶ

הַיּוֹם : וַיִּנָּחַם יְהוָה כִּי־עָשָׂה

את

דיועו זינד דיא העלרען ,
וועלכע פאן יעהער בעריהמע
מאנגער ווארען : (ה) אלו
דער עוויגע זאהע , דאס דיא
באזוהייט דען מענשל'יכען
געשלעכטע גראם וואר אויף
דער ערדע , אונד אלל'ען
טיכטען דער געדאנקען ווינען
הערצענו נור איממער אויף
דאס דאז בעזע גינגען : (ו) דא
בערייאטע דער עוויגע דאס
ער

תרגום אונקלוס

רש"י

אנון גבריא דמעלמא אנשין דשמיא :
(ה) וגלי קדם יי ארי סגיאת בישת
אנשא בארעא וכל יצרא מחשבת
לביה לחוד בישפל יומיא : (ו) ותב
יי בטימריה ארי עברת אדם בארעא
ואמר

בימים ההם - בימי דור אנוש ודניקין : וגם
אחרי כן - אע"פ שראובאבדן של דור אנוש
שעלה יס אוקיינוס והניף שליט העולם לא
ככנע דור המבול ללמוד מהם : אשר יבואו -
היו יולדות ענקים כמותם : הגבורים - למרוד
במקום : אנשי השם - אותם שנקבו בשמות
עירד מחיאל מתושאל שנקבו על שם אבדן
שמוחו והותאו - דבר אחר אנשי שמוון ששמו
את העולם : (ו) וינחם ה' כי עשה נחמה

היתה לפניו שנראו בתחומים שאלו הי' מן העליונים היה ממרודן - בבראשית רבה :
ויתעבב - האדם אל לבו של מקום עלה במחשבתו של מקום להעניבו זהו תרגום
אונקלוס - ד"א וינחם , נהפכה מחשבתו של מקום מחדת רחמים למדת הדין עלה במחשבה
לפניו מה לעשות באדם שעה בארץ - וכן כל לשון נחום שנמקרא לשון נמלך מה לעשות -
ובן אדם ויתנחם (במדבר כ"ה) . ועל עבדיו יתנחם - (דברים ל"ג) וינחם ה' על הרעה
(שמות ב') נחמתי כי המלכתי . (שמואל א' ט"ו) כלס לשון מחשבה אחרת הם ;
ויתעבב

באור

אשר היו לפניו והיו אנשי השם בכל הדורות אחרי כן , וזהו פשוט הגון בפרשה הזאת (לשון
הרמב"ן ז"ל) , וכשאר מזה הענין רמז קצת בספורי האומות , אלא שהמזרחים היונים
בלבד הענינים והקשיכו מאור האמת בכזניהם עד שכמעט לא יוכר ולא יבדל מן ההכל
שהקשיבו עליו , כידוע לקורא בספריהם , יאמרו שהאלילים זכו את בנות האדם ובלדו
להם הענבים בני האלילים הנקראים (הלבגעטער) ומהם כולדו הגבורים הידועים
בשמותם : (ה) וכל יצר , תאות לב האדם - ורעיוניו נקרא כן לפי שהוא יוצר ופועל
הענינים בלב שהלב יתאוה אליהם : (ו) וינחם , מנחין כפעל ולא מנחין התפעל , כי
הי' ראוי להיות בפתח הנ"ן , כי עס הקי"ת לא יבא תשלוס הדגוש , ופירושו לדעת
רש"י ז"ל נהפכה מחשבתו של מקום מחדת הרחמים למדת הדין , עלה במחשבה לפניו
מה לעשות באדם שעה בארץ וכן כל לשון נחום שנמקרא לשון נמלך מה לעשות ,
ובן אדם ויתנחם (במדבר כ"ג כ"ג) , ועל עבדיו יתנחם (דברים ל"ג) ותהלים קל"ה י"ד ,
וינחם ה' על הרעה (שמות ל"ב ד) , נחמתי כי המלכתי (שמואל א' ט"ו י"א) , כלס
לשון מחשבה אחרת הם עכ"ל , והנה אמת גמור שכל לשון נחמה הוא תכונת הלב מעשה
לענה שכנגדה , פעם מן הרעה לטובה ופעם להסך כגון ונחמתי על הטובה (ירמי' י"ט
') , ואולם מה שפי' הרב בפסוק

לְבוֹ : וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲמַחֶה אֶת־
הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי
הָאָרֶץ מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה
עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי
נַחְמָתִי כִּי עֲשִׂיתֶם : ח וְנַח
מִצֵּא חַן בְּעֵינֵי יְהוָה : פ

אלה

וינעם הערצען : (ו) אונד
דער עוויגע שפראך , איך
ווייל דען מענשען דען
איך ערשאפען האבע , פאן
דעם ערדכארען פערטילגען ,
יא פאן מענשען ביו פיר ,
ביו געוויס , אונד געפליגעל
דעו היממעלו : דען עו רויאט
מיד , דאס איך זיא געמאכט
האבע : (ח) נח אבער פאונד
גענארע אין דען אייגען דען
עוויגען :

תרגום אונקלוס

רש"י

בְּרַעֲיָתִיָּהּ : (ו) וַיֹּאמֶר יְיָ אֲמַחֶה אֶת־אִשָּׁא
דִּי בְרַאֲתִי מֵעַל אֶפִי אֲרֵעָא מֵאִנְשָׁא
עַד בְּעִירָא עַד רִחְשָׁא וְעַד עוֹפָא
דְּשָׁמַיָּא אֲרִי תְבִית בְּטִימְרֵי אֲרִי
עַבְדֵּי תַנּוּן : (ח) וְנַח אֲשַׁבַּח רַחֲמֵי
קָדְשׁ יְיָ : אלו

(ו) ויאמר ה' אשחיה את האדם . הוא עפר
ואניח עליו מים ואמחה אותו לכך נאמר
לשון נחתי : מאדם ועד בהמה . אף הם
השחיתו דרכם . דבר אחר הכל נברא
בשביל האדם וכיון שהוא כלה מה נורף
באלו : כי נחמתי כי עשיתם . חשנתי
מה לעשות על אשר עשיתם :
אלה

באור

הפחותות , אין זה כי אם מהסנה שזכרנו כי יעברו חוק ויערפו את דעת קצר ההשגה : וכל
זה ברגשות המין הראשון שזכרנו ואלוה רגשות המין השני לא יאמרו על השם ותעלה כלל כי
אם על דרך ההעברה , ולדבר כלשון בני האדם , כדי שיבינו השומעים , ולזה בתיבת וינחם
שהוראתה רגשת המין השני אמרנו עליו שדברה תורה כלשון בני אדם , ואלוה בתיבת ויתעצב
המורה על טענת הרע האמתי , נאמר שנשעת העצבון הוא נעצב באמת כאשר זכרנו :
(ו) ויאמר ה' , יתכן שהוא דבק עם לבו הכתוב למעלה : אמחה את האדם , על
הכלל יאמר : מאדם עד בהמה , אף הם השחיתו את דרכם (ב"ר) ד"א הכל נברא
בשביל האדם , וכיון שהוא כלה מה נורף באלו , (רש"י) : כי נחמתי כי עשיתם ,
חשנתי מה לעשות על אשר עשיתם (רש"י) הלך לפי דרכו בהוראת לשון נחמה , שהוא
לשון המלכה , ועיין מה שכתבנו למעלה : (ח) חן , ההטבה בלי הגמול תקרא חנינה ,
והחן הוא ההכנה אל ההטבה ההיא , והוא מפעלי הכפל משרש חן , והשם הוא החון
האמתי , כי אם נדקק מה נפעל לו , לכן תקרא בקשת הטובה מאתו חסכה , ואתחנן
אל ה' , והוא לבדו חסון , כי החניכה בו נעשם , וחולתו לא יקרא חסון , כי אם חסון ,
שהחניכה אליו במקרה , ואין להאריך פה :

(ט) אלה

ט אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח : ויולד נח שלשה בנים את-שם את

(ט) פאלגענדען איזט דיא געשלעכטן פאלגע דען נח : נח וואר איין גערעכטער אויפריכטיגער מאן אין זיינען צייטען, אונד וואנד עלטע מיט גאטט : (י) נח צייגטע דרייא וואהנע, שם חם

רש"י

תרגום אונקלוס

(ט) אלה תולדות נח נח איש צדיק הואיל והזכירו ספר בשבתו, שנאמר וזכר צדיק לברכה (משלי'), ד"ח למדך שערך תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים : בדורותיו יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם : את האלהים התהלך נח ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו (בראשית כ"ד) נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו * התהלך * לשון עבר וזה שמושו של ל' בלשון כבוד משמשת להבא ולשעבר בלשון א' * קום התהלך, (בראשית י"ג) להבא * התהלך נח לשעבר * התפלל בעד עבדיך * (שמואל א' י"ב) להבא ויבא והתפלל אל הנית הזה (מלכים א' ח') לשון עבר * אלא שהיו שבראשו הופכו להבא : ותשפת

(ט) אלין תולדת נח נח גבר זכאי שלים הנה בדרוהי ברחלתא בני הליך נח : (י) ואוליד נח תלתא בניו ית שם ית

באור

(ט) אלה תולדת נח, למעלה בפ' בראשית כתיב ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת ואח"כ מפרש כי העולם חטאו, ונח מנא חן, ואחר כך מפרש אלה תולדות נח בני בניו האיד כי שלשה בניו היו לו וזויה הקב"ה להכניסם בתיבה י"ב חדש ובצאתם ויולדו להם בניו אחר המבול עד שעולים לשבעים בניו שהיו שבעים אומות כדכתיב מאלה נספרו וגו' * (הרשב"ם בתחלת פ' וישב), והנה לפ"ז מלת תולדות כמשמעו : נח, נאמר שלשה פעמים בפסוק זה והי' די באחד ואמרו המדקדקים כי בא השם במקום הכנוי דרך נחות וכן מצינו ה' פעמים בני ישראל בפסוק אחד (במדבר ח' י"ט) : צדיק, בנעשו : חמים, בלבו, והוא תאר השם מפעלי הכפל, ואיננה דנקה עם מלת צדיק להיות פירושו כמו צדיק גדול שר"ל שלם בצדקתו, (איין פאלקאמאן גרעכטער מאן) דא"כ היו ראויים להיות צדיק תמים בצניעות מרכא טפחא, רק מלת תמים שנה למלת איש וכאלו מלת איש מושכת עצמה ואחרת עמה, איש צדיק ואיש תמים, לכן מלת צדיק בתביר שהוא טעם מכסיק : בדרתיו, לשון רבים לפי שהצריך ימים וראה דורות הרבה ובכלם היה צדיק והנה הוא הי' חי קנת דורו של מתושלח ועד שהי' אברהם בן כ"ח שנה וסי' אברהם היה בן כ"ח כשמת נח : התהלך נח, ענינו התעסקות בעבודת השם יתעלה, וסנת בניו התפעל כשתנה מוספת כל שאר מקבלי המקרה כי הוא עצמו מהבב להיותו מקבל המקרה כמו והתברכו בזרעך (בראשית כ"ב י"ח), והתברך בלבבו (דברים כ"ט י"ח), והתנחלתם אותם (ויקרא כ"ה מ"ו), והתאוויתם לכם (במדבר ל"ד י'), ופעמים המקרה יוצא מאתו לבד כמו התהלך נח דכאן, ופירושו בעבור היותו בדורות רשעי' ומומסים ולא התבודדו לעבודת השם יתעלה וליראתו כי אם הוא לבדו אומר כי הוא סבב בהתבודדו לבדו והפרדו מחברתם להיותו הולך את האלהים כי אם הי' מתחבר עמהם אעפ"י שהי' לבו שלם עם השם הי' למד מנעשיהם כמו שאמר החכם הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע (משלי)

אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יַפֶּת׃ יֵאָדָּם וְתַשְׁחֵת
 הָאָרֶץ לְפָנַי הָאֱלֹהִים וְתִמְרָא
 הָאָרֶץ חֲמִס׃ יֵי וַיֵּרָא אֱלֹהִים
 אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתְתָה כִּי־
 הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכֵּי
 עַל־הָאָרֶץ׃ ס יֵי וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים לִנְחֹ קַץ כָּר־בָּשָׂר
 בָּנָה לְפָנַי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ

חמס

חם אונר יפת: (יא) רצ מאלו
 ווארד דיא ערדע פערדערבט
 פאר גאטט, אונר ווארד
 פאללער געוואלטטעטיג
 קייט: (יב) אלו נון גאטט דיא
 ערדע זאהע, אונר זיא פער
 דערבט פאנד, דען אללעו
 פלייש האטטע זיינע זיטטע
 פערדערבט אויף דער ערדע:
 (יג) רצ שפראך גאטט צו נח,
 דער אונטערגאנג אללעו
 פליישעו איזט פֿר מיד
 קאטמען, דען דיא ערדע
 איזט דורך זיא פאללער
 געוואלטטעטיגקייט

תרגום אונקלוס

רש"י

ית חם וית יפת: (יא) ואתחבלת
 ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא
 חטופין: (יב) וחזא יי ית ארעא והא
 אתחבלת ארי חבילו פל בשרא אגש
 ית ארתיה על ארעא: (יג) ויאמר יי
 לנח קצא דבל בשרא על לקדמי ארי
 אתמליאת ארעא חטופין

(יא) ותשחת לשון ערוה וע"ל כמו פן
 תשחיתון (דברים ו'): ותמלא הארץ חמס
 גזל: (יב) כי השחית כל בשר אפילו בהמה
 חיה ועוף נוקקין לשאינן מיין: (יג) קץ כל
 בשר כל מקום שאתה מוצא זנות
 אכדלומוס' בזה לעולם והורגת טובים
 ורעים: כי מלאה הארץ חמס לא נחתם
 גזר דינם אלא על הגזל: את

באור

(משלי י"ג כ'), אבל בהפרדו מחברתם והתבודדו לבד זה סבב להיותו הולך את האהים,
 (י) אח שם אח חם ואח יפת, הנראה כי יפת הוא הגדול, שכל אחי יפת הגדול
 (בראשית י' כ"א), וכן ימנע בתולדותם, בני יפת תחלה, וחס הוא הקטן בכולם, כאשר
 אמר וידע את אשר עשה לו בנו הקטן (שם ט' כ"ד), אבל הקדים שם בעבור מעלתו,
 והזכיר חם אחריו כי בן טולדו, והנה נתאחר יפת, ולא רצה הכתוב לומר שם ויפת וחס
 כי היו כלם נזכרים שלא בסדר תולדותם, ואין ליפת מעלה שיבטל הסדר בעבורו, אבל
 שם הקדים אותו בעבור מעלתו אע"פ שהוא האחרון בספור התולדות, וכן בני אברהם יצחק
 וישמעאל (ד"ה א' א' כ"ח), ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו (יהושע כ"ד ד'),
 (הרעב"ן): (יא) ותשחת הארץ, אכשי הארץ וכן ותמלא הארץ, כמו וכל הארץ באו
 (בראשית מ"א כ"ז): לפני האלהים, יש שפירשו בפרהסיא, ויש שפירשו בסתר ולא
 ידע כי אס ה', וי"מ ותשחת הארץ לפני האלהים, במה שבין אדם למקום, ותמלא
 הארץ חמס, במה שבין אדם לחבירו, והנכון שדברה תורה כלשון בני אדם על דרך שיבטו
 השומעים כעבד שיעשה עבירה לפני רבו ולא יראו ממנו: חמס, בגל ועווק ולקחת גס
 הנשים בחוקה: (יב) דרכו, הרגל מעשיו: (יג) קץ כל בשר, שראו קץ וראו מהדגש
 שנבדל בבואו עם כנויו קצו קצו, ור"ל סוף הזמן כאלו שם חתוך מעטין וקצץ פתילם
 (שעת ל"ט ג'), או אפשר שראו קץ כאשר מנאנו עד אנה תשימון קנני לשלן
 (איוב)

חַמִּים מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מִשְׁחִיתָם
 אֶת־הָאָרֶץ : י' עֲשֵׂה לְךָ
 תְּבִירָה עֲצִיגְפֹר קָנִים תַּעֲשֶׂה
 אֶת־תְּבִירָה וְכַפְרֵת אֲרֶזֶה
 מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֶּפֶר : טו וְזֶה
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֶתֶּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת

אמה

געוואלסטעטיגקייט גע-
 ווארדען, דאָהער וויל איך
 זיא פֿערדערבען זאָמט דער
 ערדע: (יד) מאַכע דיר איינע
 אַרבע פֿאַן גפֿר האַלץ,
 טהיילע ריזע אַרבע אין
 קאַמערן אַב, אַונד בע-
 שטרייכע זיא פֿאַן איינע
 אונד פֿאַן אויסען מיט פעך:
 (טו) פֿאַלגענדער געשטאַלט
 זאַל לזט דוא זיא מאַכען,
 דרייא הונדערט עללע

תרגום אונקלוס

רש"י

חֲטוּפִין מִן קָדָם עוֹבְדֵיהוֹן בִּישָׂא וְהָא
 אֲנָא מַחְפְּלָהוֹן עִם אַרְעָא : (יד) עֲבִיד
 לָךְ תִּיבּוֹתָא דְאַעִין דְקַדְרוֹס מְדוּרִין
 תַּעֲבֵד יַת תִּיבּוֹתָא וְתַחֲפִי יַתָּה מַגִּיזוּ
 וּמְבָרָא בְּכוּפְרָא : (טו) וְרִין דְתַעֲבִיד
 יַתָּה תִלְת מָאָה אַמִּין

את הארץ כמו מן הארץ ודומה לו כנאיתי
 את העיר (שמות ט') מן העיר חלה את
 רגליו (מלכים א' ט') מן רגליו ד"א את
 הארץ, עם הארץ שאף ג' טפחים של עומק
 המחרטה כמותו וכטשטו: (יד) עשה לך
 תיבת ריזת וזה הכלה לפניו ולמה הטריח
 בנבין זה כדי שיראוהו אנשי דור המבול
 עוסק בה ק"כ שנה ושאלין אותו מה זאת
 לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא
 מבול לעולם אולי ישונו: עניגפר כד שמו ולמה ממין זה על שם גפרית שנגור עליהם למחות
 בו: קנים מדורים מדורים לכל בהמה וציה: בכפר. זפת בל' ארמי ומנינו

באור

(איוז י"ח ב'), והדגש שבכונים לחסרון כו"ן ע"פ כמו חֲפָה מן חנט, אפו מן אכף:
 בא לפני, הגיע לפני: כי מלאה הארץ, פעל עומד: את הארץ, כמו מן הארץ
 וכן כנאיתי את העיר (שמות ט' כ"ט) מן העיר, או פירושו עם הארץ כמו רעה את אחיו
 בלאן (בראשית ל"ז ב'), או שגלת משחיתת מושפת עבמה ואחרת עמה ור"ל הנני משחיתם
 ומשחית את הארץ: (יד) עשה לך, לצורכך, חבת, עשוי' כדמות ספינה ואין
 לה משועין: גפר, הוא עץ קל על פני המים ואין לו ריע במקרא, ואמר בו התרגום
 קדרוס, ואמרו רבותינו ארבעה מיני ארויס הם ארו קדרוס עץ שמן וברוש, ויש
 כוססאות אעין דקדרון, ויב"ע תרגום קיסין קדרוכין וכן בתרגום ירושלמי קיסין קדרוכין,
 ובבראשית רבה רבי נתן אומר עני גופר אעין דקדרוכא, וזילמדכו ויורהו ה' עץ (שמות
 ט"ו כ"ה), ר' יהושע בן קרחה אומר קדרוכין, והוא שם כולל לדבר העשוי מעץ גפר
 שהוא עץ שמים, ול"כ שמיין הארו הגדל בארץ אררט בקרא בן שתרגום אררט קדר, וכן
 מלאכו עוד ג' פעמים אררט בפסוק והם והמה מלכו ארץ אררט (מלכים ב' י"ט ל"ז
 וישעי' ל"ז ל"ח), ומלכות אררט מני ואשכנו (ירמיי' כ"א כ"ז), כולם מתורגמין קדרו
 ואף שדפס קדרו נראה שט"ס הוא, ולפי שהתיבה נעשתה במדינה ההיא, או כמקד לה
 כמ"ש ותנח התיבה במדש השביעי וגו' על הרי אררט (בראשית ח' ד'), גוה לעשותה
 מהארו המוצק הגדל שם: קנים, מדורים חלוקים (כמו שעושין ליונים קנים רבים חלוקים)
 להיות כל חי' ועוף ובהמה איש ואשתו שהם זכר ונקבה לבדו: ובפרת, פעל נגור מן שם
 כפר ור"ל שיכנסה בכפר ושם כפר י"ע זפת מדברי רז"ל כופרא וי"מ שהוא מין אכרשא
 בערבי

אָמַר אֶרְבֵּעַ הַתְּבָרָה חֲמִשִּׁים
 אָמַר רְחֵבָה וְשִׁלְשִׁים אָמַר
 קוֹמְתָהּ: טו צָהַר יִתְעַשֶּׂה לְתֵבָה
 וְאֶל-אָמָה תְּכַלְנָה מִלְּמַעְלָה
 וּפְתָח הַתְּבָרָה בְּצִדָּה רְשִׁים
 תַּחְתִּים שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים תִּעֲשֶׂה:

עללען וויא דיא לענגע דער
 אַרבע , פֿונפֿציג עללען
 איהרע בריוטע, אונד דרייסיג
 עללען איהרע רעהע :
 (טו) רוא זאללזט אויך אן דער
 אַרבע אײנע בערלייכטונג
 מאַכען, אונד אַבער האַרב
 דיא אַרבע בײַ צו אײנער
 עללע אב נעהמען לאסען,
 אונד דיא טיהרע דער אַרבע
 אין דיא זייטע דערועלבען

ועטצען, אינטערזען שטאַק ווערק, צווייאטען שטאַק ווערק, אונד דריטען שטאַק
 ווערק זאללזט רוא דאַרין אב טהיילען :

תרגום אונקלוס

רשי

אָמין אַרְבָּא דְּתִיבּוֹתָא חֲמִשִּׁין אָמָה
 פּוֹתִיָּה וְתַלְתִּין אָמִין רִמְיָה : (טו) נְהוֹר
 תְּעִבִיד לְתִיבּוֹתָא וְלֵאמֹתָא תִּשְׁכַּלְלָנָהּ
 מִלְּעֵילָא וְתִרְעָא דְּתִיבּוֹתָא בְּסִמְרָה
 תִּשְׁוִי מְדוּרָיו אַרְעָאין תְּנִינִין
 וְתַלְתִּיתָאין תְּעַבְרָנָה : ואנא

ומנינו בגמרא כופרא בתיבתו של משה על
 ידי שהיו המים תשים דיה בחומר מבפנים
 וזפת מבחוץ ועוד כדי שלא יריח אותו כדיוק
 ריח רע של זפת אבל כאן מפני חזק המים
 ופתיח מבית ומחוק : (טו) כוהר י"א חלון
 וי"א חבן טובה המאירה להם : ואל אמרה
 תכלנה מלמעלה כסוי משופע ועולה עד
 שהוא קצר מלמעלה ועומד על אחיה כדי
 שיזבו המים למטה מכאן ומכאן : בנדה
 תשים שלא יפלו הגשמים בה : תחתים
 שניים ושלישים ג' עליות זו על גב זו עליונים לאדם אומעים למדור תחתים לזבל :

באור

בערבי קפ"ר ובל"א (פעך, הארץ) : מבית, מבפנים : (טו) וזה אשר חעשה אחיה ,
 פי' זה השיעור והמדה , והנה קיומה עשירית ארבה , כדי שתהי' נפה על פני
 המים ולא יהפכנה הרום : רחבה , הרי"ש בקען לבד והוא ת"ק במקום אביו החולם :
 (טו) צהר , מגורת צהרים וביאורו חלון שמוטו תכנס האורה , וזו"ל אמרו שהיתה אבן
 טובה , וכן נראה שהשם תוך החלל הנקרא חלון גשם צהיר מכניס אור היום ומוכנע הגשם
 והרום מלבוא ואז יקרא צהר : הכלנה , מוסב על התיבה שהיא לבן נקיבה , שתהי' מקצרת
 ועולה עד אמה אחת באורך , והיתה א"כ התיבה כתבנית מחודר , למען לא תתהפך
 כאשר ינענה הרום : החתים שנים ושלישים , כולם שמות תארים הם וראוים להיות
 צב' יוד"ן תחתיים שניים שלישים אחת ליחס ואחת לרבים והנה במלות תחתים שנים כפלה
 וי"ד הרבים ובמלת שלישים כפלה וי"ד היחס , וי"ד הרבים כתובה כמו עברים נכרים הראוי
 עבריים נכריים כי תואר היחיד הוא עברי נכרי או שו"ד היחס של שנים משמעת לעצמה
 ובמלת שלישים , ולדעת הראב"ע אין כאן וי"ד היחס כלל רק שהתואר היחיד במלות תחתים
 שנים הוא תחתי שני וי"ד הרבים כפלה ותואר היחיד של שלישים הוא שליט נגיד חסיד
 שמהם לרבים נגידים חסידים ובא עש וי"ד הרבים ואם כי תואר היחיד של שלישים משונה
 מתארי היחיד של תחתים שנים אין תימה כי משקלי השמות משתנים , והש"ן שניה של
 שלישים

וַיֵּאמְרֵי הַנְּנִי מִבְּיַת אֶרֶץ
הַמִּבּוּל מִיַּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחַת
כָּל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים
מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-
בָּאָרֶץ יָגוּעַ: יִי וְהִקְמַתִּי אֶת-
בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבָאתָ אֶל-הַתֶּבֶת

אתה

(יז) איך אָבער וויל דיא זיגן-
פֿלוט פֿון וואָסער אויף דײַם
ערדע ברינגען, אַללען
פֿלײש, אין וועלכעם לעבענדיג-
דייך איזט, אונטער דעם
היממעל צו פֿערדערבען:
וואָס אויף דער ערדע איזט,
זאלל פֿערגעהען: (יח) מיט
דיר הינגעגען וויל איך מיינען
בונד ערריכטען, דוא זאללש
אין דיא אַרבע קאַטמען,
דוא

רש"י

תרגום אונקלוס

(יז) וְאֵנָּה הֵא אֲנָא מִיְתִי ית טוּפְנָא
מִיָּא עַל אַרְעָא לְחַפְלָא כָּל בִּישְׂרָא
דִּי בִיה רוּחָא דְחַיָּא מִתַּחַת שָׁמַיָּא
כָּל דִּי כְּאַרְעָא יָמוּת: (יח) וְאַקִּים ית
קִרְמִי עִמָּךְ וְתִיעוּל לְתִיבּוּתָא אֶת

(יז) וְאֵנִי הַנְּנִי מִבְּיַת אֶרֶץ מִבּוּל
עַם אֲתָם שְׂרֻזִי כְּבַר וְאִמְרוּ מַה אֲנִי כִי
תּוֹכְרִנוּ (תְּהִלִּים א') : מִבּוּל : שְׂבֵלָה אֶת הַכֹּל
שְׂבֵלָלָה אֶת הַכֹּל שְׂהַבִּיל אֶת הַכֹּל מִגְּבוּהַ לְנִמּוּךְ
וְזֶה לְשׁוֹן אֲוִנְקְלוֹס שְׂתַרְגֵּם טוּפְנָא שְׂהַנְּיָף אֶת
הַכֹּל וְהַבִּיִּאֵם לְבֵבֵל שְׂהִיא עִמּוּקָה וְלִכְךָ כְּקִרְמִי
שְׂכַעַר שְׂכַנְעֵרוּ שֶׁם כָּל מִתִּי מִבּוּל: (יח) וְהִקְמַתִּי
אֶת בְּרִיתִי בְּרִית הִי צְרִיךְ, עַל הַפִּירוֹת שְׂלֹא

ירקבו ויעפשו ושלא יתרגוהו רשעים שדור:

באור

שְׂלֵשִׁים רִפּוּי כִי הַחִירָק שֶׁל הַלְּמַ"ד הוּא ת"ג אף שְׂנַחֲסָה הוּא ד' שְׂלֹא חֲרִי': (יז) הַמִּבּוּל,
י"א שְׂרָשׁוּ בְּלֵל מִלְּשׁוֹן בְּלִילָה וְעִירוֹב כִּי מִדְּרָךְ הַיָּמִים שִׁיעֲשׂוּ זֶה, וְרָאוּ לִהְיוֹת בְּכִלְדוּל כְּמוֹ
בְּמִסְדְּרוֹר (יִשְׁעִי ל"ה ח'), וְכִמוֹ הַמִּשְׁשׁוֹר (שֶׁם י' ט"ו), וְאֵף שֶׁשֶׁם בְּחֹלֶם הִנֵּה
הַחֹלֶם וְהַשׁוֹרֵק מִתְּחַלְּפִי, וְי"א שְׂרָשׁוּ בְּבֵל וְפִירוֹשׁ גֵּשֶׁם מִעֲנִין וְכַבְלֵי שְׂמִי
מִי יִשְׁכִּיב (לְיוֹב ל"ח ל"ז), שְׂפִירוֹשׁ גֵּשֶׁם שְׂמִים, וְרָאוּ בְּכִבְדוּר עַל מִשְׁקַל בְּגִעְוֹל וְתַחֲסַר
הַנּוֹן וְכַבְלֵת צִדְגָה הַבִּי"ת וּמִשְׁקָלוֹ בְּבִינְע מִשׁוֹרֵשׁ נִבְע, וְהוּא חֲסַר הַנְּסִמְךְ
וְהַרְאוּ הַמִּבּוּל מִבּוּל מִיַּם כִּי לֹא תִבּוּל הִיא הַיְדִיעָה עַל הַנְּסִמְךְ וְכִמוֹ הָאֲרוֹן הַבְּרִית
(יְהוֹשֻׁעַ ג' ט"ו), וְהִנֵּה גֵשֶׁם הוּא שֶׁם עֲנַם לְמוֹי הַמַּעַר, וּמִבּוּל הוּא שֶׁם תּוֹאֵר לְרִיבּוּי גֵשֶׁם
אוֹ לְכָל דָּבָר שְׂנוֹפֵל מִן הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ אֵשׁ וְבַרְדַּל וְשֶׁלֶג אֵם יֵרֵד לְרוּב, לְכֵן אָמַר מִבּוּל מִיַּם וְלֹא
יִתְּכֵן לִימַר גֵּשֶׁם מִיַּם: (יח) אֶת בְּרִיתִי, שְׂלֹא יִמּוּתוּ הוּא וּבְנָיו בְּמִבּוּל וְשֹׁלֵא יִמּוּתוּהוּ הַחַיִּי
בְּתִיבָה, וְרִי אֲבַרְבְּנָאֵל כְּתַב כִּי בְּרִית כְּאִמַר עַל חוֹקֵי הַבְּרִיאָה הַרְאִשׁוֹנָה כְּמוֹ שֶׁ אֵם לֹא
בְּרִיתִי יוֹמֵם וְלִילָה (יְרֵמִי ל"ג כ"ה), אֶת בְּרִיתִי הַיּוֹם וְאֶת בְּרִיתִי הַלַּיְלָה (שֶׁם כ'), וְאִמַר
ה' לֵכֵן כִּי הַבְּרִית וְהַגְּבוּל אֲשֶׁר שֶׁם לְמוֹיִם שְׂלֹא יִכְסּוּ אֶת הָאָרֶץ בְּמִאֲמַר יְקוּי הַיָּמִים אִין רָאוּ
לְשַׁמְרוּ לְבַנֵּי דוֹרוֹ שְׂהַפְּרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲבֵל הַבְּרִית הוּא אֲקִים אִתְּךָ כִּי אִוְתָךְ רָאִיתִי כְּדִיק לְפָנֵי
בְּדוֹר הַזֶּה, וּמִלֵּת בְּרִית, י"א כִּי שְׂרָשׁוּ בְּרִית וְעִנְיָנוּ קוּיִם, וְי"א שְׂרָשׁוּ בְּרִית וְהַתִּיבּוּקוּס
ה' אֵל הַשֶּׁרֶשׁ וְלִכֵּן לֹא תִפּוּל בְּלִשׁוֹן רַבִּים כְּאִמַרִּים ז' ל' י"ג בְּרִיתוֹת וְאֵם הִיתָה מוֹסַפֵּת אוֹ לְנִקְבָה
הִיתָה מוֹפְלֵת בְּל"ר כְּמוֹ מִן לִילָה לִילוֹת כְּדָקָה כְּדָקוֹת, וְהַשֶּׁם זֶה בְּסִמּוּךְ וּבְמוֹכְרֵת, כְּמוֹ
שְׂבֵת יְשִׁבּוֹת יַעֲקֹב (תְּלוּס פ"ה ב'), הַמּוּךְ, וּבְנִתּוֹ בְּשִׁבּוֹת (בְּמִדְבָר כ"א כ"ט), מוֹכְרֵת,
וְהוּא יֵק וְבִרְא אִוְתָךְ (יִחְזַקְאֵל כ"ג מ"ז), וְעִנְיָנוּ בְּרִיתָהּ, וְהַרְאֵב"ע כְּתַב
שִׁתְּכֵן שְׂהַבְּרִית הוּא שְׂכַנְעַע לוֹ שְׂלֹא יִמּוּת הוּא וּבְנָיו בְּמִבּוּל וְאֵם לֹא נִמְצָא בְּכַתּוּב כְּמוֹ
שְׂכַתּוּב

אתה ובניך ואשתך ונשי בניך
 ח ארתך: יט ומכר החי מכר
 בשר שנים מכל תביא אל
 התבה להחית אתך זכר ונקבה
 יחיו: כ מהעוף למיניהו ומן
 הבהמה למיניה מכל רמש
 האדמה למיניהו שנים מכל
 יבאו אליך להחיות: כא ואתה
 קח לך מכר מאכל אשר
 יאכל ואספת אליך והיה לך
 ולהם

דוא זונד דינע זארהנע ,
 דינע פרויא , זונד דינער
 זארהנע וויכער מיט דיר :
 (יט) זונד פאן אללעם
 לעבענדיגען פאן אללעם
 פליישע זאלוט דוא צווייא
 פאן יעדעם אין דיא ארבע
 ברינגען , אום זיא מיט דיר
 צו ערהאלטען , איין מענבען
 זונד איין ווייבען : (כ) פאן
 אללערלייא געפליגעל , פאן
 אללערלייא פיה זונד פאן
 אללערלייא געוויירם רעו
 ערהריכו , פאן יעדעם
 זאלען צווייא מיט דיר היניין
 קאטמען , צור ערהאלטונג :
 (כא) נים דיר אבער אויך פאן
 אללערלייא שפיווע מיט ,
 זעלבע געגעסען ווירד , זונד
 זאטמעלע זאלבען בייא דיר איין , דאמיט עו דיר

רשי

תרגום אונקלוס

את ובניך ואשתך ונשי בניך :
 (יט) וטבל דחי טבל בשרא תרין
 טבלא תעיל לתיבותא לקיטא עטד
 דבר ונקבא יחיו : (כ) טעזפא לזנחוי
 וטן בעירא לזנח וטבל רחשא דארעא
 לזנחוי תרין טבלא יעלו לזנח
 לקיטא : (כא) ואת סב לה טבל מיכל דטתאביל ותקנזש לזנח ויהי לה

אתה ובניך ואשתך האנשים לבד והנשים
 לבד זכאן שנאסרו בתשמיש המט : (יט) ומכל
 החי חמי' שנים : שנים מכל : מן הפסות
 שבהם לא פחתו משנים ח' זכר וא' נקבה :
 (כ) מהעוף למיניהו : אותן שדנקו במיניהם
 ולא השחיתו דרכם ומזליהם בלו וכל שהמינה
 קולטתו הכנים בה :
 ויעש
 (כא) ואת סב לה טבל מיכל דטתאביל ותקנזש לזנח ויהי לה

באור

שכתוב במשנה תורה ותאמרו בשלחה אנשים לפניו (דברים ח' כ"ג) , ולא נמצא בפ' שלח
 לך רק שהקב"ה אמר לנח שלח לך אנשים (במדבר י"ג ב') , ולדעת המתרגם האשכנזי
 אין טורח לחלו הדחוקים , כי תיבת והקטותי נופלת בזה על שירת הכרות ועל כריתתו
 (האלטן זונד ערריכטן) , זכאן ענינה (ערריכטן) : (יט) שנים טבל , אח"כ ביאר ואמר
 זכר ונקבה יהיו זהו כלל , ובפסוק שלאחריו פרט ואמר מין העוף ומין הבהמה ומין
 הרמש , ואכל רמש אמר האדמה להוציא הדגים שנים שנים הם בכלל הרמש , וגם בכלל
 בשר , כע"ש ואתה אמרת בשר אתן להם וגו' אם את כל דגי היס יאסף להם וגו' (במדב'
 י"א כ"א וכ"ג) , שלא להביאם אל התיבה כי עיקר חיותם נמים ולא יוכלו להתקיים בתיבה ,
 כי לא רצה הקב"ה לחדש דבר מעתה ולברוא בריאה חדשה : (כא) ר' אכלה , מקור
 יבטין הקל עם תוספת ה"א מאותיות האטנת"י : (כב) וועש נח בכל אשר צוה צוה
 אלהים

וְרָחֵם לְאֹכְלֶיהָ : כב וַיַּעַשׂ נֹחַ
כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים לֵאמֹר
בֶּן־עֵשָׂה : שני ז א וַיֹּאמֶר יְהוָה
לְנֹחַ בְּאֵתֶּךָ וְכָל־בֵּיתְךָ אֲלֵי־
הַתְּבָרָה כִּי־אֵתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק
לִפְנֵי בְדוֹר הַזֶּה : ג מִכָּל־
הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ
שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא אֶשְׁ
שִׁנַּיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ : ג גַּם מֵעוֹף
הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר
וְנִקְבָּה לְחַיּוֹת זָרַע עַל־פְּנֵי

אונד איהנען צום שפיווען
דירגע : (כב) נח טהאט
דיזען אללעו, וויא איהם
גאטט געכאטען, אלזא האט
ער געטהאן :
ז (ה) דער עוויגע שפראך
צו נח, געהע הינין,
דוא אונד דיין גאנצעו הוין,
אין דיא ארכע, דען דיך
האבע איך גערעכט פאר
מיר בעפונדען אין דיזער
צייט : (ג) פאן אללעם ריינען
פיה זאללוט דוא דיר זיכען
פאר פאן יערר ארט נעהמען,
דאן מאנלען אונ' זיין ווייבלען,
אכער פאן דעם פיה, וועלכעו
ניכט ריין איזט, זאללוט דוא
צווייא נעהמען, דאן מאנלען
אונד זיין ווייבלען : (ג) אויך
פאן דעם פליגעלווערק דען
היממעלז זיכען פאר, מאנלען
אונד ווייבלען, דען זאמען
דאפאן

רש"י

(כב) ויעש נח * זכו בנין התיבה :
ז (א) ראיתי נדיק * ולא כאמר נדיק תמי'
מכאן שאומרים מקנת שכו של אדם
בפניו וכולו שלל בפניו : (ב) הטהורה *
העתידה להיות טהורה לישראל למדנו שלמד
נח תורה : שנעה שנעה * כדי שיקריב מהם
קרבן נכאמו : (ג) גם מעוף השמים וגו'
בטהורים הכתוב מדבר וילמד שמים מן
המטרה :
כי

תריין דכר ונוקבא : (ג) אף מעופא רשמיא שקעא שקעא דכר ונוקבא לקיבא
כל

תרגום אונקלוס

וְלַחֲזוֹן לְמִיכָר : (כב) וְעָבַד נֹחַ כָּל־
דִּי פִקִּיד יְתִיה יי בן עֶבֶד :
ז (ה) וַאֲמַר יי לְנֹחַ עוֹל אֶתְּוֹכֵל אֲנִישׁ
בֵּיתְךָ לְתִיבּוֹתָא אַרְבֵּי יִתְדֵי חַיּוֹתִי וּפְאִי
קְרָמִי קְרָרָא תְרִין : (ג) מִכָּל־בְּעִירָא
דְּבָרָא תִּיסַב לָךְ שִׁבְעָא שִׁבְעָא דְּכַר
וְנוֹקְבָא וּמִן־בְּעִירָא דִּי לִיתְוֹהִי דְּכִי
תְרִין דְּכַר וְנוֹקְבָא : (ג) אף מעופא רשמיא שקעא שקעא דכר ונוקבא לקיבא
זרעא על אפי

כאור

אלהים, שעשה את התיבה ואסף המאכל ודרך הכתוב לאמר ויעש וכן עשה לבאר כי
לא הפיל דבר מכל אשר צוה :
ז (ב) שבעה שבעה, שנעה זוג זכר ונקבה שהם י"ד : איש ואשתו, הנה שעות
איש ואשה יפלו גם על מין חי ואף גם על מיני הנמחים והדוממים, על ב' דברים
שיש צנייהם קנת יקום ודעיון : (ג) גם מעוף השמים, הטהור כי הכתוב נמשך למעלה :
היקום